

В. В. Мовчаренко, канд. екон. наук, доц.
Чернігівського державного інституту економіки і управління

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В АНАЛІЗІ

У 2000 році в Україні були впроваджені стандарти бухгалтерського обліку, які регламентували нові форми фінансової звітності, їх кількість та зміст.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс» містить вимоги до форми та змісту балансу. Новий баланс має три розділи активу та п'ять розділів пасиву.

Відомо, що в активі балансу відображається майно підприємства. Майно в залежності від швидкості перетворення його в готівку поділяється на необоротні та оборотні активи. Оборотні активи — це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Третій розділ активу балансу «Витрати майбутніх періодів» відображає витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів. Отже, третій розділ може включати як оборотні, так і необоротні активи.

Джерела формування майна підприємства в залежності від юридичної належності поділяються на власний капітал та зобов'язання. Зобов'язання — заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Зобов'язання в залежності від термінів погашення діляться на довгострокові (третій розділ пасиву) і поточні (четвертий розділ пасиву). Поточні зобов'язання — зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців починаючи з дати балансу.

Другий розділ пасиву «Забезпечення наступних витрат і платежів» і п'ятий «Доходи майбутніх періодів» — це зобов'язання з невизначеним терміном погашення. Ці розділи можуть містити як довгострокові, так і короткострокові зобов'язання.

Отже, критеріями виділення необоротних та оборотних активів, довгострокових та поточних зобов'язань є календарний

рік, або операційний цикл, якщо він перевищує дванадцять місяців.

Дотримання цієї вимоги полегшує аналіз балансу, тому що зіставляючи поточні активи і поточні зобов'язання можна відразу розрахувати коефіцієнт загальної ліквідності і зробити висновок про покриття зобов'язань. Але виділення розділів «Витрати майбутніх періодів», «Доходи майбутніх періодів» та «Забезпечення наступних витрат і платежів» порушує порядок розміщення статей у балансі.

На сьогодні більш детальна інформація про забезпечення наводиться в розділі VII приміток до річної фінансової звітності. Це єдиний розділ пасиву балансу, статті якого розшифровуються у формі № 5.

Використовуючи лише дані фінансової звітності, не можна сказати, скільки оборотних чи необоротних активів містить третій розділ балансу і яка кількість довгострокових чи короткострокових зобов'язань в п'ятому розділі пасиву.

Невизначеність складу розділів, згаданих вище, приводить до розмаїття думок науковців з приводу того, куди їх відносити при проведенні зовнішнього фінансового аналізу.

Цікаво, що навіть в рамках одного і того ж вищого навчального закладу думки науковців з цього приводу різні [1; 2; 3; 4].

Найбільш яскраво різноманіття думок науковців знайшло відображення при розрахунку власних оборотних коштів (ВОК).

Розрахунки, проведені за різними методиками, свідчать про значні коливання величини ВОК.

Аналогічну ситуацію можна спостерігати і при розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості, а саме таких, як коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт структури залученого капіталу, коефіцієнт структури довгострокових вкладень, коефіцієнт довгострокового залучення запозичених коштів.

Для підвищення точності фінансового аналізу необхідно зобов'язати підприємства відображати в примітках до річної фінансової звітності склад «Витрати майбутніх періодів» в розрізі необоротних та оборотних активів, а «Доходи майбутніх періодів» — в розрізі довгострокових та поточних зобов'язань. Тоді розрахунок ВОК можна буде проводити за такими двома способами:

$$\text{ВОК} = [\text{р. 260} + \text{р. 270*}] - [\text{р. 620} + \text{р. 640*} + \text{р. 430*}]$$

або

$$\text{ВОК} = [\text{р. 380} + \text{р. 480} + \text{р. 430**} + \text{р. 640**}] - [\text{р. 080} + \text{р. 270**}]$$

де * — оборотні активи чи поточні зобов'язання;

** — необоротні активи чи довгострокові зобов'язання.

Таким чином, нині є нагальною потребою розробити та затвердити єдину методику аналізу фінансової стійкості для всіх підприємств, організацій та фірм України.

Література

1. Головка Т. Методика аналізу фінансової звітності підприємства. — К.: Компас, 2000. — 32 с.
2. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу. Навч. посіб. — К.: Знання — Прес, 2000. — 207 с.
3. Мендрул О. Г. Індикатори фінансового стану вітчизняних промислових підприємств // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. — 2000. — № 11. — С. 75—80.
4. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2001. — 540 с.
5. Учебно-практическое пособие «Курсом — реформ — учет 2000». Днепропетровск: ООО «Баланс — Клуб», 2000. — 256 с.
6. Грачова Р. Про бухгалтерію по-людські. Тижневик «Дебет-Кредит». Додаток № 3. 2000. — С. 178.
7. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств — емітентів облигацій (крім комерційних банків), схвалено Аудиторською Палатою України. Протокол засідання АПК від 23.02.2001 р. № 99 // Бухгалтерський облік і аудит. — 2001. — № 4. — С. 50—55.
8. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312. — С. 16.
9. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій, затверджені першим заступником Голови Державної податкової адміністрації України В. Р. Жвалюком від 16.06.2000 р. — С. 53.
10. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2000. — 152 с.